

มาถึงสมัย
ปัจจุบันนี้
เรื่องสนุกสนาน
ของคนไทยจะ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป.อ.ปยุตฺโต ป.ธ.๙)

ขอให้ชาวพุทธศึกษา ให้รู้ธรรมจริง (23)

เลื่อนหน้าลงไปหน่อย เช่นว่า พอถึงหน้าแล้ว ก็ตั้งวงเหล้ากัน กินสุรายาเมา เป็นกันมากในชนบท ไม่กระดือหรือรันชนวนชวยอะไร ถือว่ามีสภาพชีวิตที่สบาย พอถึงฤดูทำมาหากินทำนา ก็ทำไป พอเสร็จงานทำนา ก็พักผ่อน พอถึงหน้านา ก็ทำกันใหม่

เราใช้ธรรมแก่เราตามพอให้อยู่กันสบาย ร่มเย็นเป็นสุข ไม่เบียดเบียนกัน ก็พอแล้ว เป็นอันว่าไม่มีความโน้มเอียงในทางที่จะใช้ธรรมในเชิงเป็นฐานที่จะก้าวไปข้างหน้า นี่ก็อาจเป็นเหตุหนึ่งคือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่ว่าชีวิตมีการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เทคโนโลยี ความจำเป็นทำให้เกิดความต้องการ การพัฒนาเทคโนโลยีก็อาศัยความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ในการเดินทางทางให้ที่อยู่รอดหรืออยู่ดีขึ้น ที่จะทำการต่างๆ ให้สำเร็จ รวมทั้งการต่อสู้ศึกสงคราม ทั้งภายในภายนอก กับรัฐโลกัธยารอบ ไปถึงดินแดนแดนไกล

ฝรั่งต้องดิ้นรนผจญต่อสู่ความลำบากยากเข็ญมากมายยิ่งนัก ต้องพยายามหาทางทำและพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ โดยมีจิตใจที่พัฒนาความใฝ่รู้ใฝ่เจริญใฝ่สัมฤทธิ์ แถมทำได้ดีก็ถวิลหาได้ใหญ่ทำให้เกิดการประดิษฐ์พัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าไปได้ไกล

หันมาดูในแดนไทย คนมีชีวิตเป็นอยู่สบายๆ จะกินใช้เสพบริโภคอะไร ก็หยิบฉวยเอาได้ง่ายๆ เร็วไว แถมเหลือเฟือ ไม่ต้องห่วงหาใครจะกินจะใช้ ก็มาแบ่งเอาไปเองได้ ความจำเป็นบีบคั้นที่จะทำให้อุตสาหกรรมต้องคิดสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีก็ไม่ค่อยมี แล้วถ้าใครทำอะไรแปลกใหม่ขึ้นมาได้บ้างก็ไม่ค่อยมีใครสนใจใส่ใจ ไม่ตื่นเด่นจริงจัง ทำได้แล้วก็แล้วกัน เห็นแล้วอาจจะแตกตื่นกันประเดี๋ยวประด๋าว ก็เงิบหาย และไม่เป็นเรื่องที่จะมีการซื้อขายให้ได้เงินได้ทอง พอรู้ว่าถ้าจะทำอย่างนั้น จะต้องใช้ความพากเพียรอดทนมากนัก ก็ไม่อยากจะทำด้วยเพราะฉะนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีก็เป็นไปได้ยาก

อันนี้เป็นเพียงตัวอย่างให้เห็นว่า ปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการสร้างความเจริญ แบบที่เรียกกันในปัจจุบันซึ่งเน้นด้านวัตถุ ได้ผูกคัมเป็นเรื่องแทรกเสริม เห็นจะพอ

สมควร

ฝรั่งว่าคนพุทธทำดีแต่ก่อนแผ่นดินเมตตา จะว่าค่าเขาก็คู่ตัวเราให้ดีกว่า

ที่นี้เข้ามาเรื่องสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นเรื่องต่อเนื่องจากพรหมวิหาร 4 ที่พูดไปแล้ว พรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของพระพรหม หมายถึงธรรมที่เป็นคุณสมบัติของคนที่จะสร้างสรรคัลภบาลโลกคือสังคห ซึ่งมี 4 อย่าง ดังว่าไปแล้ว ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่พรหมวิหาร 4 นี้เป็นธรรมฝ่ายคุณสมบัติในใจ ยังไม่ได้ออกมาในภาคปฏิบัติการจริง

แต่เวลาราวพุทธกันอธิบายกัน เราพูดเหมือนกับว่าพรหมวิหาร เช่นเมตตา ออกมาสู่การปฏิบัติด้วย เพราะมันต่อเนื่องกันอยู่ คือมีอยู่ในใจแล้วก็แสดงออกมา แต่ที่จริงมันเป็นเพียงขั้นคุณสมบัติในใจ ที่เป็นพื้นฐานของการแสดงออกอีกทีหนึ่ง

การแสดงออกนี้ไม่ใช่ตัวพรหมวิหารแล้ว ถ้าเรามีแค่พรหมวิหาร ก็ได้แต่ทำที่ของจิตใจ ซึ่งเป็นคุณธรรมภายใน

ถ้าธรรมไม่ออกสู่การปฏิบัติ ก็จะมีผลน้อย ได้แค่มาแต่เมตตา ก็อยู่แต่ปรารถนาดี อยากให้คนอื่นเป็นสุข เหมือนเรานั่งสมาธิเสร็จ ก็แผ่เมตตาว่า “สัพเพ สัตตา...” “ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด...”

มีฝรั่งที่มองดูพุทธศาสนาในแง่หลักธรรมแค่นิวเมิน แต่ไปมองพุทธศาสนาจากพฤติกรรมของมนุษย์บางส่วน แล้วเขียนหนังสือขึ้นมา อย่างอัลเบิร์ต ชไวเซอร์ (Albert Schweitzer) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงชาวตะวันตก ก็ไปเขียนได้ความว่า เขาคุณค่าจำกัดความของคำว่า “ทำดี” ในพุทธศาสนา ก็คือ เว้นชั่ว แล้วก็ไม่เห็นเมตตากรุณา ไม่เห็นออกมาเป็นการปฏิบัติ เพราะฉะนั้น การทำความดีของชาวพุทธไม่มีผลอะไร เพราะไม่มีการปฏิบัติในระดับสังคมเหมือนกับว่านอนแผ่เมตตาอยู่ในมุ้ง ก็เป็นการทำความดีแล้ว

ทักษะของท่านอัลเบิร์ต ชไวเซอร์นี้ Prof. Robert L. Sutton ที่มาร่วมในการก่อตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้พัฒนาต่อมา และตั้งเป็นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ในปัจจุบัน ได้นำไปอ้างในหนังสือที่ท่านเขียนขึ้นมา ชื่อว่า Problems of Politics and Administration in Thailand